

Bakhide

LICA:

BIJEDA		HRISAL,	Nikobulov rob
RASKOŠ		KLEOMAH,	vojnik, oficir i krijumčar
BAKHIDA I.	dvije sestre hetere		
BAKHIDA II.		PARAZIT	
FILOKSEN,	starac	ROB KLEOMAHOV	
PISTOKLER,	njegov sin	INDA	} Kleomahove ropkinje
LIDO,	rob — pedagog	FLAMINA	
	Pistoklerov	CINTIJA	
NIKOBUL,	starac	JACINTA	
MNESILOH,	njegov sin		

*Prijevod i prerada
Branimir Žganjer*

Događa se u Ateni

PROLOG

Iz mraka pojavljuju se dvije žene: Bijeda, sva u dronjcima i poderana i Raskoš, bogato odjevena i nakićena.

BIJEDA: Znam ti si Rakoš, a ja Bijeda. Obadvije u nečemu smo sestre i najbliži rod. Tko ima kao ti dragulje, nabran skut na haljini, a biseri tvoj krase vrat, na rukama ti narukvica zlatna sja i prsti blješte, sjajni kao sunčev krug? U tvojoj sobi doslovno drhturi zrak od svih mirisa. Saki čovjek tvoj je rob. Sve imaš, što poželiš. Laskavaca broj okružuje te. U dvorani tvojoj sjaj odasvud blješti. Korak prigušuje sag iz Perzije, a čipke rese jastuk mek. Porculan—zdjele opterećuju tvoj stol, od srebra žlice, još tanjuri, krasan nož, svih vrsta jela nadražuju gostu nos... Pa zatim kola, osedlan plemenit konj iz Arabije. Svi sanjaju sličan san, svi ovi siromasi, svaki jadan stvor!

RASKOŠ: Da, ja sam Raskoš, pravoga bogatstva lik. A ti si Bijeda, poderana, jedna sva. U krpama se provlačiš kroz bijeli svijet i ležaj ti je bijedan. Često trpiš glad i dobro znaš za odicanja i za post. A ipak si mi sestra, ti si drugi lik moj. Nas je obje izmislio vješti stih

i nadarenost, pjesnika maštovit plod.
 Mi nismo žive, nas dvije stvorio je mit.
 [I svaki čovjek, čiji plemenit je rod
 i bogat, može spasti čak za jedan dan
 od raskoši u bijedu, ako njegov um
 ne postupa onako, kako traži red.]
 U komediji, koju ćete za čas dva
 promatrat, nastupit će isto sestre dvje,
 dvje Bakhide, dva oca, čak i sina dva.
 Nas dvje je, kako rekoh, zamislio mit
 i nadahnutost pjesnika, maštovit plod.
 A ipak naša imena ko vanjski znak
 dokazat će, da kad je rastrošan i lud,
 bogataš može na prosjački spasti štap.
 Sad molim pažnju! Započinje prvi čin.

I ČIN

1. prizor

(U pozadini se vide dvije kuće, jedna kraj druge.
 Lijeva je Filoksenova, a desna Nikobulova.
 Na pozornici se pojavljuju dvije sestre Bakhide.)

BAKHIDA I.

Da šutiš ti, a ja da zborim? Bolje je!
 Zar ne?

BAKHIDA II.

Pa dobro!

BAKHIDA I.

Ako zakaže moj um,
 priteci u pomoć mi!

BAKHIDA II.

Stvarno me je strah
 u mojem grlu da mi čak ne zapne riječ.

BAKHIDA I.

I ja se bojim. I slavuju katkad glas
 zataji. Dodii!

2. prizor

(Prilazi Pistokler.)

PISTOKLER

I što to rade sestre dvje?
 U vijećanju što zaključiste?

BAKHIDA I.

Dobro je!

PISTOKLER

Ne, za vas nije!

BAKHIDA I.

Ne postoji nigdje stvor
 od žene bjedniji.

PISTOKLER

Odavno to se zna.

BAKHIDA I.

Gle, ta me moli da joj nađem nekoga,
 (pokazuje na sestru)
 tko može oslobodit je vojničine
 i da se može vrati u svoj rodni dom,
 kad dosluži, kad isteknu mu njezin rok.
 Pomozi joj!

PISTOKLER

U čemu?

BAKHIDA I.

Da se povrati
kad svrši službu, da je kao robinju
još p oslije ne zadrži vojnik nasilan.
Da zlata ima, rado bi je pustio.

PISTOKLER:

A gdje je vojnik sada?

BAKHIDA I.

Tek što nije tu!

A ti ostani kod nas. Tu ćeš najbolje
sve obaviti. Sjedi, čekaj, doći će
i vina popit ćeš po čašu ili dvije,
a uz to od mene ćeš cjelov dobiti.

PISTOKLER

To laskanje me privlači.

BAKHIDA I.

Što laskanje?

PISTOKLER

Na jednoga navaljujete obadvije.
A strijela se je mojih krila dotakla.
Taj posao se nimalo mi ne sviđa.

BAKHIDA I.

A zašto?

PISTOKLER

Bakhanalije baš ne marim
i sve što ima veze, gdje je Bakho bog.

BAKHIDA I.

A zašto, molim? Kakav li te muči strah?
Zar jastuka se moga bojiš?

PISTOKLER

Tvoj me duh

još više plaši nego jastuk. Zla si zvijer!
Sve ovo nije prikladno za moju dob.

BAKHIDA I.

Oduprijet ću se, ako spopadne me strast
i ludost. Želim samo da si prisutan,
kad ovaj vojnik stigne amo. Neće on
dodirnut mene, dok si ovdje. Svako zlo
ti spriječit možeš. Veselit će tvoj se rug
Mnesiloh, taj tvoj vršnjak. Moju sestru on
sam znaš obožava pa će vojnik misliti
da sigurno sam tvoja ljubavnica ja.
Što sada šutiš?

PISTOKLER

Lijepo zvuči govor tvoj.

No kad se latiš, bode srce, ruši duh.
Sve što se zbude, to mi kvari dobar glas
i moju čast.

BAKHIDA II.

A što se pribojavaš nje?

PISTOKLER

Još pitaš? Zar ovako može mlada krv
u borilište ući, gdje se lije znoj
u trci koju započneš, kad dođe kraj,
sramotu, poraz doživjet ćeš.

BAKHIDA I.

Govor tvoj

zazvučao je divno.

PISTOKLER

Težak može mač

zamijenit ptica grlo, a od vina vrč
nadamjestit će udaranje — snažnu pest.
Ko nagradu ću glavu ovjenčati p'jan,

a kocka će zamijenit koplje. Mekan plašt
nadomjestit će oklop. Krevet bit će konj,
a hetera će me pokrivat, a ne štit.
Okani me se!

BAKHIDA I.

Baš si divljak!

PISTOKLER

Jesam, da!

BAKHIDA I.

Omekšati te moram. To je moja stvar.

PISTOKLER

Baš suradnica skupa!

BAKHIDA I.

Ti se pretvaraj
da u mene si zaljubljen.

PISTOKLER

Za šalu tek,

BAKHIDA I.

a ne ozbiljno.
Ma na šalu mislim tek
No čim ovamo pristigne vojničina,
ti zagri me.

PISTOKLER

Zašto?

BAKHIDA I.

Neka vidi on.

PISTOKLER

Znam to, što radim.

BAKHIDA I.

Što ako me oda strah?
Što onda? Ako bude neka gozba tu
i pijanka, gdje moram sjesti?

PISTOKLER

Kraj mene!

BAKHIDA I.

Ljepotan mora sjesti kraj ljepotice
i mjesto će se uvijek naći za tebe.
I vjerujem da osjećat ćeš se ko car.
Ta rijeka ima opasan i buran tok.
Što onda? Moraš prijeći je i naći gaz.
Daj ruku! Hajde!

PISTOKLER

Neću! Nemoj!

BAKHIDA I.

Zašto ne?

PISTOKLER

Pogubljen je za mladog ženska, vino, noć.

BAKHIDA I.

Što onda? To će koristiti tebi. Taj
vojničina će nju odvesti, nećeš li
pomoći?

PISTOKLER

Što ću? Duh savladat ne možeš.

BAKHIDA I.

Strah tebe je?

PISTOKLER

Dobro, da ti pomognem.

BAKHIDA I.

Nek bude!

PISTOKLER

Lijepo! Sestri ću za rastanak
priredit gozbu. Dat ću ti i novac svoj
pa kupi mnogo hrane, piće, kupi sve!

BAKHIDA I.

Ne, ja ću platit. Bilo bi me silno stid
da uslugu mi činiš i da platiš još.

PISTOKLER

Ne, ništa ne daj!

BAKHIDA I.

Pusti!

Dobro, pustit ću

- PISTOKLER da sam sve kupiš. Požuri se, molim te.
 Povratit ću se da ne splasne srca žar.
 (Pistokler odlazi.)
- 3. prizor**
- (Obje Bakhide)
 BAKHIDA II. Svu sreću donijela sam tebi.
 BAKHIDA I. Kako, molim te?
 BAKHIDA II. Veoma dobru. Zgrabila si krasan plijen,
 golemu ribu.
 BAKHIDA I. Pravo kažeš. On je moj!
 S Mnesílohom ću danas tebe združiti,
 zlatníke naći da s vojnikom ne odeš.
- BAKHIDA II. Da, to bih htjela!
 BAKHIDA I. Gledat ćemo. Voda već
 u kadi vrije. Hajde pa se odmaraj.
 Dobrano te umorio je morski val.
 BAKHIDA II. Tek malo. Ali netko ide eno, gle!
 Ne želim da nam smeta.
 BAKHIDA I. Hajd' mo u kuću
 da malko legneš, da se odmoriš za tren.
 (Odlaze u kuću.)
- 4. prizor**
- (Dolazi Pistokler s jednim robom koji nosi košaru punu jela. Za njim
 ide njegov odgojitelj Lido.)
 LIDO Pistoklere, odavno pratim korak tvoj
 i idem za tobom polako sâm i tih.
 Zavesti Likurga bi mogla napast zla,
 mada je njegov zakon za sve vrlo strog.
 A kamo ideš? Robova te golem broj,
 to vidim, prati.
 PISTOKLER (Pokazuje na kuću.) Tamo!
 LIDO Tko je tamo sad?
 PISTOKLER Slast, ljubav, čežnja, dražest, nagon, silna strast,
 veselje, šala, igra, slatkih usta žar.
 LIDO Zbog čega si se spleo s onim što je zlo?
 PISTOKLER Zli ljudi uvijek rado dobre kleveću.
 LIDO Božanstva grdiš i ne radiš, što je red.
 PISTOKLER Kad ne vjeruješ, vladáš se ko barbarin.
 Pametnijim od mnogih sam te smatrao,
 no ništa ne shvaćaš, a nisi tako star.
 LIDO Taj podvig tvoj mi nije lijep.
 PISTOKLER Ne za tebe,

- a meni ovo sviđa se i dopada.
- LIDO Još podbadaš me. A sada bi trebalo da ne zboriš, čak morao bi biti nijem.
- PISTOKLER Ne dolikuje, L ido, to za tvoju dob ovakva šala. Sada mislim najviše na ono, što će kuhar za nas spremiti.
- LIDO Svu moju muku sad si upropastio, moj odgoj, nauk, pripade i sav moj trud.
- PISTOKLER Svoj trud potratih ja, a ni tvoj tebi um ne donosi baš ništa.
- LIDO Skućen ti je duh.
- PISTOKLER I mrzak si mi, Lide.
- LIDO Sad sam samo Lid, a nisam više tvoj učitelj.
- PISTOKLER Ne dolikuje momku da uz prepun stol pred učiteljem svoju dragu ljubi! Tada učitelj i ne treba i ne smije bit nazočan.
- LIDO Zar svu si hranu za ovakvu prigodu nagomilao?
- PISTOKLER Uspjeh li, to znade bog!
- LIDO Ti imaš dragu?
- PISTOKLER Kad je vidiš, saznat ćeš.
- LIDO Ne, ne idem. Idem kući.
- PISTOKLER Lido, pazi se!
- LIDO Što da se pazim?
- PISTOKLER Moja mladenačka dob od tvog se vodstva ote.
- LIDO Gdje su ponori da u njih sebe bacim. Mnogo bolje je da budem mrtav nego da se patim živ. Svom učitelju da se prijeti njegov đak? Ne, neću više nikog poučavati, za to sam preslab i ne mogu trpjet jad.
- PISTOKLER Da, Herkul ja sam, a ti bit ćeš drugi Lin, taj kome junak kitarom zadade smrt. Trabunjanja je dosta!
- LIDO Zar te nije stid? Dobitak nije nimalo lijep, kad si mlad, u bludu sav si ogrezao. Ti si loš. zar ne pamtiš da oca imaš?
- PISTOKLER Nisam rob ja tvoj, ne nisam, ti si, Lido, sužanj moj.
- LIDO Pedagog koji te to uči, gori je od mene lično. Uzaludan moj je trud.
- PISTOKLER Do sada, Lido, brbljao si kako znaš

LIDO i kako htjede. Sada šuti! Slijedi me!
Zatajio si ovaj prijestup i tvoj grijeh,
kod oca i kod mene skrivao taj čin.
(Odlaze Lido lijevo, Pistokler u kuću!)

5. prizor

(Dolazi rob Mnesilohov Hrisal i prilazi prema drugoj kući.)

HRISAL O zdravo, dome gospodara! Već su dvje,
u Efez otkad odoh, prošle godine.
Zdrav bio, Apolone, pozdravljam taj kip
na vratima. I dopustite molim još
da Níkobula, starog gazdu ne sretnem,
dok druga ja Mnesilohovog ne vidim,
da, Pistoklera, kome šalje pismo moj
Mnesiloh, mladi gazda radi Bakhide.

6. prizor

(Iz kuće Bakhida izlazi Pistokler. Najprije govori onima u kući.)

PISTOKLER To, što me moliš da se vratim, čudi me.
Ne mogu, da i hoću, biti bez tebe.
Ta ljubav prema tebi lancem gvozdanim
sveg me je stegla.

HRISAL (Za sebe) Pistoklera vidim ja!
O bozi!
(Glasno) Zdravo!

PISTOKLER Zdrav bio ti, Hrisale.

HRISAL Da skratim sve to ne voim ja govor dug.
Mom dolasku se, kako vidim, raduješ.
I da me zoveš na stan i na večeru
jer ja sam došljak. Tako valja! Prihvaćam!
Od druga tvoga donosim ti poruke.
A pitat ćeš me, gdje je?

PISTOKLER Živ je, valjda zdrav?
HRISAL Baš to ti htjedoh ispričati ovaj tren.

PISTOKLER Odakle mogu znati?
HRISAL Ti baš!

PISTOKLER Kako to?
HRISAL No, ako si mu dragu našo, zdrav je, živ.
A ako nisi, bolestan je, umire.
Bez drage gine. Kukavan je, pravi jad.
No jesi li mu zahtjev taj izvršio?

PISTOKLER Da nisam, volio bih prije nego stigne on,
u carstvu mrtvih boraviti mrtav sâm.

HRISAL I pronašao si Bakhidu?

PISTOKLER

HRISAL

Tako je!

Dede, pripazi da nitko se ne dotakne
te cure jer na Samosu je rođena.
Na Samosu od stakla vrč je krhak, fin.

PISTOKLER

HRISAL

Pa ti si isti kao prije!

Gdje je sad?

PISTOKLER

HRISAL

U ovoj kući, odakle izadoh van.
Pa to je divno! Stanuje u susjedstvu.
A sjeća li se Mnesiloha?

PISTOKLER

HRISAL

Pitaš još!

Pa za njega i jedino ispituje.

Gle, gle!

PISTOKLER

HRISAL

Od čežnje za njim gine, gori sva.

PISTOKLER

HRISAL

Pa to je krasno!

Spominje ga noć i dan.

PISTOKLER

HRISAL

To valja!

Da!

PISTOKLER

HRISAL

Da idem radije odavde?

PISTOKLER

HRISAL

O sreći gospodara nećeš slušati?
Pa kažeš da je krasna?

Nju bih smatrao

Junonom, da ne poznajemo Veneru.

HRISAL

PISTOKLER

HRISAL

Sad Pistokleru, vidim kako stoji stvar.
Da, zlata treba naći.

Zlatnih dukata.

PISTOKLER

HRISAL

Već možda sada?

Odmah jer vojničina

ovamo može doći ovaj isti tren.

HRISAL

PISTOKLER

HRISAL

Oficir?

Novac traži pa će pustiti
da Bakhida od njega ode.

Ne treba

zavlačiti, nek dođe! Ipak me je strah.
Doklegod u mene ima mozga trunak dva,
lopovštinu ću spremić. Uđi, reci joj
Mnesiloh da je ovdje.

PISTOKLER

HRISAL

Idem odmah, sad.

(Odlazi u kuću.)

Sad na mene je spala briga sva i skrb.
Iz Efeza smo stigli u naš rodni grad,
ovamo u Atenu s tisuću i sto
u zlatu. Gazdi starom platili su dug.
Sad moram nešto izmisliti, novac taj
izmamiti od staroga da njegov sin
te dukate u svoje ruke dobije.
No vrata škripe. Tko to sada ide van?

II. ČIN
1. prizor

(Izlazi Nikobul.)
(Nikobul, Hrisal)

NIKOBUL

(Za sebe)
U Pirej idem da pógledam, nije li
iz Efeza u pristanište kakav brod
doplovio već, trgovačke robe pun?
Ta već se dugo ne vraća moj dragi sin
pa mislim... Ipak zbog toga me hvata strah.

HRISAL

(Za sebe)
Odvest ću ga, nek samo pomogne mi bog!
Sad valja biti budan. Čujem zlata zvuk.
Da pridem mu, taj stari ima puncat koš
tog zlata.
(Glasno)

Hrisal tvoj izražava svu čast
svom gazdi.

NIKOBUL

Bozi, reci, gdje sin boravi?

HRISAL

A pozdrav nećeš uzvratiti?

NIKOBUL

Bio zdrav!

A moj Mnesiloh gdje je?

HRISAL

Živ je, čil i zdrav.

NIKOBUL

Zar stiže?

HRISAL

Stiže!

NIKOBUL

Vraća mi se tijelu dah.

A zdravlje?

HRISAL

Kao rvač on je krepak, jak.

NIKOBUL

A što je s onim, zbog čeg ga u Efez grad
slah. Valjda je Arhedemid, moj stari drug,
moj pobratim, isplatio mu novac — dug?

HRISAL

Nikobule, zakazao je razum tvoj
kad pobratimom nazivaš ništariju.

NIKOBUL

A zašto?

HRISAL

Eto! Sigurno i stalno znam
da bozi Vatra, Sunce, svjetli Mjesec, Dan
na hulju veću nisu svjetlost prosuli.

NIKOBUL

Arhedemid je taj...

HRISAL

gad, lopov, proklet tat.

NIKOBUL

Šta uradi on?

HRISAL

A što ne, to zapitaj!
Ponajprije je sinu tvome lagao,
poricat stao. »Nisam dužan niti groš!«
Mensiloh Pelagona pozva u pomoć,
ta znaš naš je prijatelj i stari gost.
Pelagon odmah donio je pismo — spis.

- NIKOBUL A što je bilo zatim?
 HRISAL Rečc: »Sve je — laž!«
 I stade grdit da je varalica tvoj
 sin rođeni. A što ću dalje pričati.
- NIKOBUL A novci gdje su? To mi reci najprije!
 HRISAL Tek kad ga Arhont pozva na gradski sud,
 tad osuđen je bio vratiti sav dug,
 tih ravnih tisuću i više dukata
 on vrati.
- NIKOBUL Baš je tolik bio njegov dug.
 HRISAL A što je bilo dalje, saslušaj i čuj!
 NIKOBUL Što ima još?
 HRISAL Što? Taj je čovjek lakomac.
 Kad s novcem se ukrcasmo, tad pogledah
 i spazih čamac.
- NIKOBUL Kakav čamac, kakvo zlo?
 HRISAL U čamcu sjede s pobratimom gusari.
 NIKOBUL Koliko bijah naivan i blesav, lud,
 goleme pare pójverih baš lopovu.
- HRISAL: Taj čamac stade vrebati na taj naš brod,
 čim krenusmo iz luke. Oni za nama
 sve brže, brže veslaju. Mi naš smo brod
 zaustavili.
- NIKOBUL A šta oni lopovi?
 HRISAL U luku smo se vratili.
 NIKOBUL Baš pametno!
 HRISAL A oni?
 HRISAL Vратише se na kopno pred noć.
 NIKOBUL Da otmu novce. To su htjeli, štiti, znam.
- HRISAL Kad shvatismo da žele novac, lagan plijen
 posavjetovasmo se pa u zore cik
 na očigled samo svima zlato iznijeli.
- NIKOBUL Baš dobro! Zatim?
 HRISAL Izvukli su čamac svoj
 na kopno. Mi smo zlato u Teotima
 pohranili.
- NIKOBUL Teotim, reci, tko je taj?
 HRISAL Sin Megabizov, u Efezu poštovan
 svećenik božice Dijane, vrlo ugledan.
- NIKOBUL A šta će biti, ako prevari me žrec?
 HRISAL Toliki novac!
 HRISAL Dijanin ga čuva hram
 pod paskom.
- NIKOBUL To će biti zlo i moja smrt
 jer kod sebe bi bolje blago spremio.
 A novca niste ništa sobom uzeli?

- HRISAL Oh, jesmo! Samo ne znam koliko je sin kod Teotima, čim je pao prvi mrak, sâm ostavio. Putem nikome ni riječ, koliko ima, nije htio kazati.
No nije mnogo!
- NIKOBUL Da li bar polovinu?
- HRISAL To ne znam.
- NIKOBUL Možda trećinu?
- HRISAL Ne, ne znam to.
Tek znam da moraš poći sam na dalek put da novac dobiješ od tog Teotima.
(Nikobul hoće da ide.)
Hej, stani!
- NIKOBUL Zašto?
- HRISAL Prsten uzmi sina svog!
- NIKOBUL A šta će prsten?
- HRISAL To je dogovoren znak.
Tko prsten žrecu pokaže, taj novac će preuzet od Teotima.
- NIKOBUL Da, pravo je!
A da li je Teotim bogat?
- HRISAL Pitaš još!
Na cipeli mu zlatom okovan je don.
- NIKOBUL Zar obijestan je?
- HRISAL Ne zna što će s novcima ovako bogat.
- NIKOBUL Nek meni bar dio da.
A pred kim je Teotim novce primio?
- HRISAL U Efezu to svatko zna i čitav puk o tome zbori.
- NIKOBUL Pametno je to moj sin uradio jer bogat čovjek nije tat i od njega ću dobit, kadgod zaželim.
- HRISAL Oklijevat neće isplatiti isti dan svu svotu tebi, gotovo u jedan tren.
- NIKOBUL Za put ne marim i ne volim morski val, a ipak moram na put, makar tako star jer drugi izbor nemam.
(ironično) Krasan li je gost Arhedemid. No gdje je sada Mnesiloh moj sin?
- HRISAL On? Ode upravo na gradski trg da bogove i znance sretan pozdravi.
- NIKOBUL I ja ću za njim. Žurim se na gradski trg.
(Odlazi.)

2. prizor

(Hrisal sâm.)

HRISAL

Za mene sve je dobro što uradih, tek da mladom gazdi do novaca pomognem. Mnesiloh će si novaca prisvojiti koliko hoće. Stari će u Efez grad sam otputovat. Tu će biti zabave u našoj kući, ako stari sina svog Mnesiloha i mene ne povede. Raj otvorit ćemo ovdje. Ali šta će bit, kad povrati se stari i kad na taj put bez koristi sam krene, a mi novce tu rastepemo? Znam da me očekuje križ. Da, svakako ću se na vrijeme sakriti i nekamo se skloniti jer šibu, prut i toljagu, to ne volim. Sad odlazim i reći ću sve da saznade gazdin sin o novcu što ga nadoh i o Bakhidi. (Ode. Iz kuće, gdje stanuju Bakhide izlazi Lido.)

III. ČIN

1. prizor

LIDO

(Lido izašavši govori sam.)

To pakao je, pravog pakla iskren lik što vodi k Bakhidama. Nisu Bakhide te žene, nego bakantica ludih roj. U njima kipti samo strast i sulud bijes. Na propast bit će osuđen taj gazdin dom, ovkao lijep i uređen. Utekoh van, čim vidjeh, što se sprema. Neću kriti zlo Pistoklerovom ocu sve ću otkriti jer taj će momak, taj rastrošan njegov sin, u nesreću i propast i u svako zlo odvesti sav imutak. Zar ga nije stid? Sramoti oca, prijatelje, cijeli rod. No odmah moram razotkriti starom sve da spozna Peristoklerov čitav gnjus i grijeh i da ga odmah iz blata izvuče van. (Odlazi.)

2. prizor

MNESILOH

(Mnesiloh dolazi sa slugama. Stanu u pozadinu.)
Mnogo razmišljah i smislih ovako morat će biti. Prijatelj pravi je odmah do bogova, to sada znadem. Kad sam u Efezu bio, od toga vremena mnogo prošle je, godine dvije. Uputih Pistokleru pismo neka mi nađe ljubovcu Bakhidu. Sad Hrisal mi reče

da ju je našao i da mi oca za golemu svotu novaca prevarit kani i meni će te pare dati. Ja ću se znati zahvaliti njemu, jer tako valja. Bolje je da me ljudi zovu raskošnim nego čovjekom koji se ne zna zahvaliti za dobro djelo. Zahvalnost štuje svaki dobar čestit muž, a nezahvalnost ne cijene ni ljudi zli. Sad moram se iskazat da sam zahvalan, darežljiv, pravedan, a ne ko čovjek škrt. Da, uistinu bilo bi me vrlo stid da me dobrotom natkriljuje prezren rob. Gle, ide moj pedagog, a s njim dolazi Filoksen susjed, otac prijatelja mog.

3. prizor

(Lido, Filoksen, Mnesiloh)

LIDO

Da vidim sada, da li ti je oštar um i srce. Hajde!

FILOKSEN

Kamo me to odvodiš?

LIDO

Do one koja ti jedinca uništi.

FILOKSEN

Moj Lide, mladost to je uvijek takva dob i nije čudo, ako radi takvo šta.

I ja sam bio takav, dok sam bio mlad.

LIDO

Da nije tebe, njegovu bih lako ćud okrenuo na dobar put. Tvoj Pistokler pokvario se zbog tvoga popuštanja.

MNESILOH

(Za sebe.)

O bozi, spominje se tu moj čestit drug.

Pa šta je? Lido Pistoklera napada, svog gazdu.

FILOKSEN

Nemoj Lide, neka radi sin moj štogod hoće, samo nek ne pretjera. A inače ga pusti!

LIDO

Neću pustiti!

A ti ga braniš, svoga sina zločestog.

Pod strogošću si bio vezan ko mlad pas,

i maknuti se nisu nikud mogao od učitelja. Nisi napuštao dom.

I zao glas bi stekli učitelj i đak.

Kad nisi stigao u same zore cik

na vježbalište, učitelj te kaznio

i išibao ljudski. Vježbali ste tu

u šakanju, u koplju, disku, rvanju

pa loptanjem se bavljaste, ne cjelovom.

Po zakucima nisi provodio dan

u bludu. Rano bi se kući vraćali

i tad bi sav uk.učen sio svaki đak

kraj učitelja. Kad bi štivo čitao

- u knjizi, kad bi napravio pogrešku,
 tad dobio bi po ledima šaren plašt
 ko božice Kibebe crven, išaran
 od šiba.
- MNESILOH (Za sebe)
 Baš me briga što prigovara
 mom drugu.
- FILOKSEN Danas vlada drugi običaj.
- LIDO Znam. Nekada je momak učitelja svog
 poštovao, sve dok mu nije narod čast
 u skupštinama povjerio. A sad prst
 pokaži — makar ima sedam godina,
 on odmah će ti glavu razbit tablicom.
 I otac će ga u tom podržati još,
 kad potuži se ocu — zlo! — roba pedagoga
 pozvat će i, čestito izgrditi.
 »Ništarijo i gade, poslušaj i čuj
 da nisi momka štapom niti takao!«
 Pedagog s krpom oko glave omotan
 po ulicama ide kroz naš slavni grad
 ko stari fenjer.
 No može li pedagog imat neku vlast,
 kad ponajprije na njega se sruči zlo.
- MNESILOH (Za sebe)
 To nije mala stvar, baš to što sada čuh.
 Pedagoga je valjda ispljuskao sin
 Pistokler.
- FILOKSEN (Opazi Mnesiloha)
 Tko je ovaj tu pred vratima?
 Okrenuo je leđa pa ga ne vidim!
- LIDO Mnesiloh.
- MNESILOH (Za sebe)
 Lida ne bih rado vidio.
- LIDO Mnesiloh to je, tvoga Pistoklera drug.
 Po čudi jednak kao i tvoj bludni sin.
 (Ironično)
 Baš sretno Nikobul je sina imao.
- FILOKSEN Zdrav bio, Mnesiloše! Stigao si zdrav.
- MNESILOH Zdrav bio, Filoksene!
- LIDO (Ironično)
 Dragog oca sin
 u svemu sluša i guta mu svaku riječ.
 Taj Pistokler mu bijaše odavno drug
 od malih nogu. Stariji je tek dan dva
 od tvoga sina, a po zloći vještiji
 desetak punih godina.
- FILOKSEN (Lidu)
 Ded, čuvaj se

i skrati pogan jezik!

LIDO

Šuti! Ti si lud.

Kad grdim pokvarenog sina, nećeš slušati.

Da moje trga zlo, a ne to nasljedstvo,

što ti mu steče, volio bih.

FILOKSEN

Kako to?

LIDO

Kad kida zlo, tad manje ga je svaki dan.

MNESILOH

Što grdiš moga prijatelja, tvoj je đak.

LIDO

Taj đak propade.

MNESILOH

Tako nešto ne dô bog!

LIDO

No ipak to je tako! Vidjeh njegov čin
na svoje oči.

MNESILOH

Što se, dakle, događa?

LIDO

Bez stida voli heteru.

MNESILOH

Ušuti već!

LIDO

Onakvu koja sve guta u jedan tren.

MNESILOH

Gdje živi ona?

LIDO

Ovdje!

MNESILOH

Gdje je njezin dom?

LIDO

Na Samosu.

MNESILOH

A naziva se?

LIDO

Bakhida!

MNESILOH

Moj Lido, ti se varaš jer Pistoklera
optužuješ, a momak ništa nije kriv.
Izvršio je poruku on druga svoga.

LIDO

U naručju on drži ženu, cjeliva.

Zar to je poruka? Za dojke hvata je

i s njenih usta svoja usta ne skida.

Što drugo radi, neću reći jer me sram

da pričam kako rukom ispod haljine

on pipa žensku. Ta se zove Bakhida.

Moj đak propade meni, a tebi tvoj drug.

A da sam htio počekat još časak dva,

znam mnogo više vidio bih. Bolje je

da nisam. Takav gadi mi se njegov čin.

MNESILOH

(Od boli)

Moj drug me ubi! Bolje da me stigne smrt,
no takvo nešto — da me prevari moj drug!

LIDO

(Filoksenu)

Gle, kako pati! Vidi pokvaren je drug,

tvoj sin. Zbog toga Mnesiloha muči bol.

FILOKSEN

Mnesiloše, pomози, spasi druga svog
i moga sina.

MNESILOH

Hoću rado!

FILOKSEN

Cijelu skrb,

moj Lido, tebi povjeravam Dođi!

LIDO

Da!

Već idem! Ipak mislim da je najbolje
da mene s Mnesilohom ovdje ostaviš.

FILOKSEN (Lidu)

A sada je dosta!
(Mnesilohu) Mnesiloše, stidi se,
što osramoti sebe, mene i nas sve.
(Ode u kuću s Lidom)

4. prizor

(Mnesiloh sâm)

MNESILOH

Sad ne znam što je od svega okrutnije?
Pistokler da li gori je il' Bakhida?
Pa nek joj moj drug bude. Ipak šteta je
i za mene i za nju. Čitav ovaj svijet
nek bude mi svjedokom da je volim ja.
No njena iuda neću biti. Njoj ću dat,
kad svome ocu nešto para ugrabim.
Otkupit ću je, makar pao otac moj
u bijedu, makar spao na prosjački štap.
Što pričam sad koješta? Ja ću ocu svom
sav novac vratit. Neka onda Bakhida
sva praznih ruku dodvori se ubogu.
A meni neće biti žao nimalo.
Što da se meni ona ruga? Ocu svom,
dakako, da ću sve novce povratiti
i molit ću ga da ne kazni Hrisala
moj otac, što je htio nasamariti
svog gospodara zbog hetere Bakhide.
Taj Hrisal zbog mene je smislio svu laž.
(Slugama)
Unidite svi samnom odmah u naš dom.
(Mnesiloh i sluge odilaze u kuću.)

5. prizor

(Izlazi od Bakhida Pistokler.)

PISTOKLER

(Govori u kuću.)

Nalog tvoj, Bakhido, cijenim više od svega na svijetu.
Ja ću Mnesiloha naći i s njime ću do tebe doći.
Čudim se, ako je poruku primio, da još ga nema.
Njemu ću pogledat u kuću, da li boravi negdje.

6. prizor

(Mnesiklo, Pistokler)

MNESILOH:

(Za sebe)

Svom ocu predah dragovoljno novac sav
i sad bih ko siromah s njom najvolio
da sastanem se, premda mrzim čitav svijet.

PARAZIT Oprostio je jedva otac Ilrisalu
 PISTOKLER i na njega sad više ništa nije ljut.
 PISTOKLER (Za sebe)
 Zar to je drug moj?
 MNESILOH (Za sebe)
 Neprijatelj to je moj!
 PISTOKLER (Za sebe)
 Da, on je!
 MNESILOH (Za sebe)
 On je!
 PISTOKLER Poći ću mu ususret!
 PISTOKLER (Glasno)
 Zdrav bio!
 MNESILOH (Hladno)
 Zdravo!
 PISTOKLER Zdrav, kad s puta pristizeš.
 Moj gost si-danas.
 MNESILOH Gosti se i jedi sam!
 PISTOKLER Na povratku te snašla neka nevolja?
 MNESILOH Da, silna!
 PISTOKLER Od koga?
 MNESILOH I to baš od toga,
 PISTOKLER kog držah dobrim drugom, bratom rođenim.
 A, takvih ima mnogo! Misliš tvoj je drug
 i prijatelj, a snuje iza leđa baš
 sve prevare. Da, mnogi ljudi rade zlo
 svom najbližemu!
 MNESILOH Dobro si proučio
 PISTOKLER karakter zloće. Meni nije prijatelj
 od danas nitko, neprijatelj čitav svijet,
 PARAZIT da, čitav! Tako i taj čovjek, koga sam
 PISTOKLER i najbližim baš smatrao, uradi zlo.
 PARAZIT Taj čovjek mora da je opak.
 PISTOKLER Tako je!
 MNESILOH A tko je taj da znadem?
 PISTOKLER S tobom živi on.
 MNESILOH Da nije tako, zaželio bih mu smrt.
 PISTOKLER Pa kaži, ako mu ne prouzročim jad,
 tad nitkovom me zovi.
 MNESILOH Tvoj je prijatelj!
 PISTOKLER A tko je ovaj?
 MNESILOH Ti si dobrom drugu svom,
 PISTOKLER Pistoklere, prouzročio jad i bol.
 PISTOKLER Ja? Kako?
 MNESILOH Nisam li ti još iz Efeza
 u pismu javio da meni ljubovcu

PISTOKLER sam potražiš.
 MNESILOH To jesi! Pa sam našao.
 PISTOKLER Zar nije dosta cura naš atenski grad
 MNESILOH izrodio i ti si onu ljubovcu,
 PISTOKLER što meni nađe, za sebe prisvojio.
 MNESILOH Da nisi sulud?
 PISTOKLER Učitelj mi reče tvoj
 MNESILOH i nemoj tajiti.
 PISTOKLER A zašto grdnjama
 MNESILOH obasipaš me?
 PISTOKLER Bakhidu obožavaš?
 MNESILOH Dvije Bakhide su ovdje.
 PISTOKLER Kako to da dvije?
 MNESILOH Dvije sestre!
 PISTOKLER Ti se grubo šališ, surovo!
 PISTOKLER Kad ne vjeruješ, odvest ću te u moj dom
 MNESILOH da vidiš.
 PISTOKLER Idem sam, a ti ostani tu.
 MNESILOH Ne, neću. Sve ćeš vidjet.
 PISTOKLER Onda hajdemo!
 MNESILOH (Odlaze u kuću gdje stanuju sestre Bakhide.)

IV. ČIN

1. prizor

PARAZIT (Dolazi vojnikov parazit s robom. Parazit, rob.)
 Vojničine sam uvijek gladan parazit,
 taj koji sa Samosa doveze draganu.
 Da odem k njoj naredio je upravo
 i da je pitam, kani li otići s njim,
 a možda će povratit novce. (robu) Ti si njoj,
 moj robe, dugo bio vjeran pratilac.
 Ded pokucaj jer tu je ovo njezin stan.
 (Rob lupa po vratima.)
 Što lupaš divlje kao da si posve lud!
 Požderat mesa znaš, progutat golem kruh,
 a pokucati ne znaš. Imal l'koga tu?
 Otvorite i netko nek izađe van!

2. prizor

PISTOKLER (Pistokler izlazi, Parazit, Rob)
 Tko lupa tako? Zar ga goni mahnit bijes?
 tko kani razvaliti ovaj čestit dom?
 Polupat ćeš sve. Što bi htio, reci mi!
 PARAZIT Zdrav bio, momče!
 PISTOKLER Zdravo! Koga tražiš ti?

PARAZIT Ja? Bakhidu!
 PISTOKLER A koju?
 PARAZIT Bakhidu, to znam.
 Kleomah vojnik s porukom me poslao
 da k njoj otiđem, da mu vrati novac sav
 baš dvjesto dukata i da se otkupi.
 Ne uzmogne li, mora poći odmah s njim
 u Elatiju.

PISTOKLER Javi mu »Ne dolazi
 i drugog voli, a ne njega.« Gubi se!
 PARAZIT Polako, daj se smiri!
 PISTOKLER Nije ovo bijes
 još onaj pravi. Zato smiri se, ne laj,
 (Diže šaku.)
 jer inače će prozboriti moja pest.

PARAZIT (Za sebe)
 Razumijem već, već osjećam da si grub
 i ne bih htio da mi zubi ljube pod.
 (Glasno)
 Na tvoju odgovornost odnijet ću mu vijest
 ovakvu, kako kažeš.

PISTOKLER Što to govoriš?
 PARAZIT Da, reći ću mu.
 PISTOKLER Tko si?
 PARAZIT Njegov parazit,
 u jelu sudrug, badava me časti on.
 PISTOKLER Vojničina je đubre baš kao i ti.
 PARAZIT Naljutit će se.
 PISTOKLER Ubio ga jed i jad!
 PARAZIT Pa što još želiš?
 PISTOKLER Gubi se!
 PARAZIT Odlazim
 jer zube trebam svoje.
 (Odlazi.)

PISTOKLER Idi, nosi se!
 MNESILOH Sad ni sam ne znam kakav savjet da mu dam.
 Što da uradim, kad je Mnesiloh moj drug
 sve novce dao ocu svome rođenom
 pa nema niti pare da vojničini
 dug isplati. No da se sklonim u taj kut
 jer vrata škripe. Netko ide napolje.

3. prizor

(Mnesiloh, Pistokler)
 MNESILOH (Za sebe)
 Nepromišljen sam bio, glup i slijep i lud,

nerazuman i nepošten kao zadnji tat,
bez vjere, ljubavi i na svoj jadnan život ljut.
Zlu narav imam. Ja sam blesav, glupav sam.
Sve gadi mi se. Jam sam najbjedniji stvor.
Još nikad nije postojao čovjek loš
ko ja. Izgubih ljubav, sebe ubih sam.
Povratio sam ocu novce, onaj dug
iz Efeza i upropštih čitav trud
mog Hrisala. A to je moj poštenjak rob.

PISTOKLER

(Za sebe)
Da utješim ga, prići ću.
(glasno)

Mnesiloše!

Tâ, šta je s tobom?

MNESILOH

Propao sam!

PISTOKLER

Neće bog

dopustiti.

MNESILOH

Ti šuti!

PISTOKLER

Neću šutjeti.

Baš nisi mudar.

MNESILOH

Težak, gorak pelin—jad

u duši mi se kupi. Povjerovah laž
i nepravedno se naljutih na tebe.

PISTOKLER

Osvijesti se i raduj!

MNESILOH

Kakve radosti!

O, sto put bolje da sam mrtav nego živ!

PISTOKLER

Parazit je vojnikov netom stigao
po novce. Ja prostačinu izbacih van.

MNESILOH

Što to koristi? Sada nemam novaca.

Znam, odvest će mi Bakhidu.

PISTOKLER

Da imam sâm,

znaš da bih dao.

MNESILOH

Znam, dao bi, vjerujem.

A kako da mi dadeš, ako nemaš sâm.

PISTOKLER

Ušuti! Pomoći nam mora dobri bog.

MNESILOH

Koješta!

(Hoće da ode)

PISTOKLER

Stani!

MNESILOH

Što je?

PISTOKLER

Vidim Hrisala.

4. prizor

(Hrisal, Mnesiloh, Pistokler)

HRISAL

(Za sebe)

Sad treba da mi postave od zlata kip
jer dvostruk čin izvedoh, stekoh dvostruk plijen.

Nasadih divno gospodara starog svog
 Nikobula. Taj stari lisac vjeruje
 na svaku moju besjedu i svaku riječ.
 S Mnesilohom ću se pogostit, čestito
 nažderati i dobrano se napiti.
 Pa šta da traži bogatstvo i zlata zvuk
 kod tuđih ljudi, kad je bogat njegov dom.
 Budale svi su robovi. O njima Plaut
 napisao je komedija golem broj.
 Ti robovi ukradu dukat, dva i tri
 i misle da su nadmudrili silan svijet.
 Tek onaj majstor vrijedi koji umije
 goleme pare ukrasti i lukavo
 potrošiti da nitko ne naiđe trag.
 Sad volio bih znati što je gazda mlad
 svom ocu vratio, a što je za sebe
 zadržao. Da samo je desetinu
 povratio svom ocu, ali... Eno ga!
 (Glasno)
 Što, mladi gazdo, pogled obaraš na pod
 i što si tužan?

MNESILOH

Umirem, moj Hrisale!

HRISAL

Da nisi zlata premalo prisvojio?

MNESILOH

Ne malo, nego premalo. U tom je jad.

HRISAL

A zašto, ludo? Sve je smislio moj um
 da možeš uzimati dōsta. Takva prilika
 još nikada se nikom nije pružila.

MNESILOH

Ne, nemaš pravo!

HRISAL

Premalo si uzeo?

MNESILOH

Da, propao sam!

HRISAL

Neko zlo mi sluti duh.

MNESILOH

Sve pare vratih do dinara ocu svom.

HRISAL

Sve? Zašto? Zar sve?

MNESILOH

Do posljednje parice.

HRISAL

Pa nisi valjda tako naivan i glup?

MNESILOH

Posumnjah da me vara ova Bakhida
 i zato vratih svome ocu pare ljut.

HRISAL

A što si svome ocu izgovorio?

MNESILOH

Arhemid je, rekoh, vratio svoj dug.

HRISAL

Sad mogu samo očekivat batine
 i krvnik će me dočekati, mlin pa križ.

MNESILOH

Zamolih oca...

HRISAL

Da uradi, reci, šta?

MNESILOH

Da ne kazni te, da ne bude na te ljut.
 U tome uspjeh! A sada, moj Hrisale...

MNESILOH

Šta sada?

HRISAL

MNESILOH Gledaj, izaberi neki put,
lukavštinu i laž još neku novu skuj
i zlato uzmi starom!

HRISAL Nije laka stvar!

MNESILOH Pa ti si majstor!

HRISAL Stari zna da volim laž
i neće povjerovat meni niti riječ.

MNESILOH O tebi što je rekao, to ne znaš?

HRISAL Šta?

MNESILOH Da kažeš da je mjesec sunce, a noć dan,
sve tebi vjerovao bi.

HRISAL Danas kanim ga
dobrano prevariti. To obećajem
i riječ ti dajem.

MNESILOH Nas dvojica, što ćemo?

HRISAL Baš ništa! Ljubavi se samo podajte
i zlata tražite, koliko trebate.

Pa moje ime Hrisal znači zlatan muž.

Uzalud nije zlato hryson zvao Grk.

A koliko ti sada odmah treba tu?

MNESILOH Vojničini bih dao stotinu il dvije
za Bakhidu.

HRISAL To mogu!

MNESILOH Onda trošak još.

HRISAL Polako! Daj da jedno svršim, zatim ću
po redu drugo. Najprije se ruši stup
pa onda drugi i napokon padne plot.
A kad on padne, bit će zlata puncat koš.
Šta pričam samo? Hajde, skoči k Bakhidi!

PISTOKLER A zašto?

HRISAL Pero, donesi i vosak, nit.

PISTOKLER Da idem. Vraćam se za časak ili dva.
(Pistokler ode u kuću)

5. prizor

(Mnesiloh, Hrisal)

MNESILOH Šta kaniš, reci!

HRISAL Doručak je spreman tvoj
za vas dvojicu, treća tvoja dragana.

MNESILOH Baš dobro!

HRISAL A Pistokler nema dragane?

MNESILOH Oh? Ima! Jednu sestru voli, drugu ja.

HRISAL Zar?

MNESILOH A koliko će nas biti?

HRISAL Gdje će stol

	za sve vas prostrt?	Zašto to ispituješ?
MNESILOH		
HRISAL	Ovako, hoću znati, započinjem čin.	
MNESILOH	Daj ruku! Dođi i zaviri u kuću.	
HRISAL	(Zaviruje u kuću.)	
	Gle! Krasno mjesto, odgovara svaki kut.	
	(Pistokler izlazi.)	
	6. prizor	
	(Pistokler, Hrisal, Mnesiloh)	
PISTOKLER	Tvoj nalog već je izvršen.	
HRISAL		Što donosiš?
PISTOKLER	Sve što si mi naredio.	
HRISAL	(Mnesilohu)	
		Pa uzmi, daj
	i pero, pločice.	
MNESILOH	(Uzima.)	
		A šta ću sada još?
HRISAL	Što kažem, to zapiši. Ali piši ti,	
	kad otac čita tvoj da pozna rukopis.	
MNESILOH	Što da napišem?	
HRISAL		Pozdrav ocu, to se zna.
PISTOKLER	Zar ne bi bilo bolje bolest ili smrt?	
MNESILOH	(Pistokleru)	
	Ne ometaj!	
	(Hrisalu)	
		Na redu je sad...
HRISAL		Kazuj što!
MNESILOH	(Čita)	
	»Mnesiloh oca pozdravlja.«	
HRISAL		Pročitaj još.
MNESILOH	(Čita što je napisano)	
	»Još uvijek Hrisal grdi me, predbacuje	
	što tebi novac vratih.«	
PISTOKLER	(Mnesilohu)	
		Malo počekaj
	da postigne što hoće. Tako, dobro je!	
MNESILOH	(Hrisalu)	
	Šta dalje da napišem odmah. Kazuj još!	
HRISAL	»Lopovluk Hrisal smišlja pa se pričuvaj	
	i sigurno, on tako kaže, uzet će.«	
MNESILOH	Govori!	
HRISAL	»Reče da će meni novce dat	
	i s heterama zapit će, potratit sve.	
	Da te ne smota, pazi, oče, čuvaj se!«	

MNESILOH Govori dalje!
 HRISAL Piši!
 MNESILOH Kazuj, pišem već.
 HRISAL »I to, što si obećao, to uradi
 i ne šibaj ga, već ga dobro svezana
 u domu čuvaj.« Brže vosak daj i nit
 i zapečati.

MNESILOH Zašto da te svezana
 u svoj dom vodi?

HRISAL Zašto želim, znam već ja.
 Na svoju ruku počeh, odgovaram sâm.

MNESILOH Pa dobro!

HRISAL Amo žig!

MNESILOH Evo!

HRISAL Vi počnite!

HRISAL Mnesiloh i Pistokler, odmah sjednite
 sa svojom dragom svaki uz prepuni stol
 i latite se punih čaša.

PISTOKLER I šta još?

HRISAL Kad sjednete, doklegod vam ne dam jasan znak,
 da niste kamo pošli.

PISTOKLER Taj voditi zna!

HRISAL Već mogli ste istrusiti čašu, dvije i tri.

MNESILOH Pa hajdmo!

HRISAL Ja ću izvršit zamišljeni čin.
 (Mnesiloh i Pistokler odlaze k Bakhidama.)

7. prizor

HRISAL (Hrisal sâm)
 Golemo djelo snujem pa me hvata strah
 da neću moći dokončati. Stari ljut
 i bijesan more biti na mene ko ris.
 Pošteno ću ga oljuštiti, upravo
 onako kao što se ljušti suhi grah
 od ljusaka. Sad idem pa kad izađe,
 to pismo ću mu dati, čim prestupi prag.
 (Izlazi Nikobul. Hrisal stane u pozadinu.)

8. prizor

NIKOBUL (Nikobul, Hrisal)
 (Za sebe)
 U srcu sada izgriza me silan jed,
 to što je Hrisal izmislio.

HRISAL (Za sebe)
 Spasen sam

jer stari ljut je. Da mu pridem?

NIKOBUL

Tko je to?

Tko govori? To Hrisalov se čuje glas.

HRISAL

(Za sebe)

Pristupit ću.

NIKOBUL

Hej, zdravo, robe! Kako si?

Kad moram ići u Efez po zlatan dug?

Ha! Šutiš! Da ne volim ovog sina svog,

već šibe bi ti dobro tur išarale

i okovanog dočekao bi te mlin.

Mnesiloh mi je tvoju psinu odao.

HRISAL

On krivi mene? Dobro, ja sam lopov, tat
i proklet. Čekaj da prozborim koju riječ.

NIKOBUL

Još, lopove, se prijetiš. Baš si pravi gad!

HRISAL

Da ovo pismo tebi nosim, reče mi

i da uradiš to, što piše!

NIKOBUL

Predaj mi!

HRISAL

Gle, pečat.

(Nikobul pogleda.)

NIKOBUL

Znam ga! Ali gdje je on, moj sin?

HRISAL

To ne znam. Ništa ne znati, to mora rob.

(Nikobul čita, Hrisal za sebe.)

Iz pijeska koka glistu vadi. Divno će

u zamku upast, što je vješto namjestih.

NIKOBUL

Sad ću se vratit. Malo počekaj me tu!

(Nikobul odilazi u svoju kuću.)

HRISAL

Gle, taj se vara. Dobro znadem što će on.

Po sluge ide da me vežu. Krasno brod

moj jedri, dobro sagrađen je. Šutjet ću

jer čujem da se ta vrata otvaraju.

(Izlazi Nikobul i nekoliko robova.)

9. prizor

(Nikobul, Hrisal, robovi)

(Robu)

Ded, Artamone, ruke sapni robu tom!

Šta skrivih?

NIKOBUL

HRISAL

NIKOBUL

Udri ga, nek spozna tvoju pest.

(Hrisalu)

Što piše pismo?

HRISAL

Zašto me ispituješ?

Zapećaćeno donijeh pa kako da znam?

NIKOBUL

Ti si mi sina grdio, što novac je

povratio mi i još si se hvalio

da možeš meni na prevaru uzeti

te novce opet.

- HRISAL To sam kazao ja?
- NIKOBUL Da!
- HRISAL Tko može to ustvrditi?
- NIKOBUL To pismo tu!
- HRISAL Da okujem te, to baš zahtijeva moj sin.
- HRISAL Tvoj sin me hoće junakom proglasiti.
- NIKOBUL Ja donijeh pismo da me vežu? Samo daj!
- NIKOBUL To činim jer i sina moga zavodiš na bančenje, ti lopove i bitango.
- HRISAL Ko glasnik si na dražbi, kad se prodaje rob ili roba.
- NIKOBUL Tko me, reci, prodaje?
- HRISAL Kog bozi vole, taj umire čil i mlad.
Da tebe vole, tebe bi bar pet do šest već godina pokrivaio tvoj vlastiti grob.
A ti si zemlji teret, vrijediš toliko, koliko vrijedi na proplanku truli panj.
- NIKOBUL Ja da sam zemlji teret?
(Robu)
- HRISAL Hajde! Vodi ga u našu kuću. Vežite ga uza stup.
(Hrisalu)
A zlato nećeš odnijet!
- HRISAL Dat ćeš mi ga sâm.
- NIKOBUL Ja?
- HRISAL Molit ćeš me, sam ćeš reći »Uzmi ga!«, kad saznaš, kako prijeti tvome sinu jad, opasnosti mom tužiocu. Dat ćeš mi čak i slobodu. Ja je neću uzeti.
- NIKOBUL U kakvoj je opasnosti moj dragi sin?
- HRISAL Ded dođi pa ćeš znati!
- NIKOBUL Kamo?
- HRISAL Kreni dva koraka dalje.
- NIKOBUL Čak i deset.
- HRISAL Kroz vrata ta proviri, Artamone, tiho, pomalo.
Bez buke. Dosta!
(Nikobulu)
- HRISAL Dođi, gozba slavi se.
- NIKOBUL Zar vidiš?
- HRISAL Vidim Pistoklera s Bakhidom!
- NIKOBUL A tko je ono dalje?
(Pogleda)
- HRISAL Jadno propadoh!
- HRISAL Prepoznaješ ga?

NIKOBUL Poznam!

HRISAL Molim reci mi,
zar nije ženska krasna?

NIKOBUL Čak i prekrasna!

HRISAL Zar hetera je?

NIKOBUL Sigurno! A kako ne!

HRISAL U tom se varaš.

NIKOBUL Tko je ona?

HRISAL Saznat ćeš,
no doskora ćeš od mene to čuti još.
(Dolazi vojnik-oficir Kleomah.)

10. prizor

(Kleomah, Nikobul, Hrisal)

KLEOMAH (Glasno za sebe)
Nikobulov Mnesiloh, to je njegov sin,
preotet kani žensku. To je drzak čin.

NIKOBUL A tko je to?

HRISAL Kleomah, evo, u taj tren
ovamo stiže. Prostačka vojničina.

KLEOMAH (Za sebe)
On smatra da sam nemoćna babetina,
da nisam vojnik, da se ne znam braniti.
Nek ne vjeruje nikada mi moj bog Mars
da, ako sretnem, njega i ne ubijem
i lišim ga života.

NIKOBUL Zašto, Hrisale,
taj čovjek prijeti mom sinu?

HRISAL On je muž

NIKOBUL te žene, skojom izležava tvoj se sin.
Šta, muž?

HRISAL Da, muž!

NIKOBUL A zar je ona udata?

HRISAL To znat ćeš za tren.

NIKOBUL jao, jadan propadoh.

HRISAL Zar i sad misliš da je Hrisal lopov, tat?
Ded veži me i slušaj savjet sina svog.
Ta prorekoh ti kakav je, to vidiš sâm.

NIKOBUL A što ću sada?

HRISAL Brzo me odveži, daj
požuri jer će Mnesiloha zaklati.

KLEOMAH: (Tobože za sebe)
Uradit to bih htio danas. Oboje
i nju i njega zaklat.

HRISAL Šta govori, čuj!

- NIKOBUL (Slugama)
Odvežite ga! Brže! Zlo je! Propadoh!
(Odvezuju ga.)
- HRISAL Za malu svotu možeš se nagoditi
s vojničinom.
- NIKOBUL Hajd, pogađaj se s njime ti
da ne smakne mi sina, da ga poštedi.
- KLEOMAH (Za sebe)
Sad ako mi ne plati dvijesto dukata,
u isti čas ću istjerat iz tijela duh
i njezin, njegov...
- NIKOBUL (Hrisalu)
Požuri, pogodi se!
Uglavi nešto!
- HRISAL Idem pokušat ću sve!
(Kleomahu)
Šta vičeš?
- KLEOMAH Gdje je gazda?
- HRISAL Nigdje. Ne znam ja.
No ako hoćeš za dvjesto dukata
ušutjet, odmah šuti i ne deri se.
- KLEOMAH Da, hoću, hoću!
- HRISAL Da ti šamar opalim
za kamate?
- KLEOMAH Da!
- HRISAL (Za sebe)
Što je mekušac taj gad!
(Glasno)
Mnesilohov je otac tu. I on će ti
isplatit novac. Traži! To je dovoljno!
- NIKOBUL (Hrisalu)
Što traži?
- HRISAL Dvijesto dukata pogodih s njim.
- NIKOBUL Spas! Spašen! Kako, reci, da mu isplatim?
- HRISAL (Vojniku)
Ti traži!
(Nikobulu)
Ti obećaj. (vojniku) Traži! Dat će ti!
- KLEOMAH Zar kaniš dati dvjesto zlatnih dukata?
- HRISAL (Nikobulu)
Ti reci »dajem«. Odgovori »Dat ću ti«.
(Kleomahu)
Isplatit ćemo brže odmah čitav dug.
Što mučiš oca? Ako imaš oštar mač,
mi kod kuće i ražnjeve i noževe
imademo. Ne draži starog, bit će sir
pun rupa tijelo tvoje. Rupa više ćeš

KLEOMAH

izbrojit no što ima frula! Misliš, znam
da s onom ženskom mladić...

KLEOMAH

Da, da, to je to!

HRISAL

Junonom, Jupitrom se bogom zaklinjem
i Poluksa i Kastora ću zazvati,
svjedoci su Mars, Merkur, Pluton, Herkul, Had
i drugi bozi da se s njom ne cjeliva
i ono drugo. O tom me je zborit stid.

NIKOBUL

KLEOMAH

(Za sebe)

NIKOBUL

Krivokletnik je, ali to donosi spas.

KLEOMAH

Mnesiloh gdje je?

HRISAL

Otac posla jutros još
na selo njega. Ona pošla je u hram
Minervin. Otvoren je. Idi, vidi je!

KLEOMAH

Pa idem na trg.

HRISAL

Idi k vragu!

KLEOMAH

Mogu li

po novac danas doći?

HRISAL

Odmah, gubi se
od moje noge na turu ćeš imat trag!

11. prizor

(Dolazi iz kuće Filoksen. Ostali.)

FILOKSEN

Kakva je to ovdje vika,
kakvog vidim tu vojnika?

HRISAL

(Ijutito Kleomahu)
Već odavno dugo čeznem
da te ljudski par put heznem.
Ritnut ću te još dva put.

KLEOMAH

Nemoj biti bijesan ljut
Ti si čovjek, nisi neman.
Na trgovinu sam spreman.
Ne izmišljam neku psinu.
Otkrit ću vam svu istinu.
Da te predugo ne gnjavim
Trgovinom ja se bavim.

NIKOBUL

Uniforma ova vara,
štiti me od mitničara,
čuva me od carinika.

FILOKSEN

Čim me spaze ko vojnika,
kažu: Vojsci nosi robu
i ne treba platit globu,
niti carinu ni takse
(Hrisal ga trese i udara.)

NIKOBUL

FILOKSEN

Iz iskustva znam i prakse
da od pljuske peče lice.
Ne tuci me nemilice.

NIKOBUL

Ako ti sad nešto odam
i ako ti robu prodam...
(Irisal ga prestaje tresti i udarati.)

Sve me boli tur, a glava
natekla je poput dinje.
Moje četiri ropkinje
donijet će ti, ne badava,
kupujte za ove žene
tu robu uz pola cijene.
Dat ću ti za bagatelu
porculansku krasnu zdjelu,
na njoj piše Bohemia,
lak za kosu Germania
s njenim znakom.

A parfemi
nose marku Parisini.
Raskošni su tako fini
od mirisa da zanijem
svaka ženska. Stari znanci
piće lifruju Britanci.
Jače je od jake vatre,
svakog ovo piće satre.
Ne mislite da vam bajam,
ako jela ne nabrajam.

Poštenu vam dajem riječ
da kvalitetne bombone
imamo iz Vindobone.
Barbar zove taj grad Beč.
Kad te nešto jako boli,
nema naša apoteka.
Tkogod svoje zdravlje voli,
Helvecija nudi lijeka.
Mnogo toga za par dana
stiže preko oceana.

Koji žele dobre krpe,
halje, da obližeš prste,
samo nek se malo strpe —
stiže s oznakom Tergeste.
Gledaj robu, priđi blizu.
Spremi tisuću cekina,
njih priznajem za devizu.
Mojim ropkinjama plati,
što ne želiš, odmah vrati.

NIKOBUL
KLEOMAH

A kako se one zovu?
Riječ zapamti samo ovu.
Za lozinku imam ime
i često se služim njime.
(Šapće tajantveno)
InFlaCiJa, ime slatko

FILOKSEN

Šta to znači? Zlo?

KLEOMAH

Ukratko

to su dosjetke i trice
jer se moje robinjice
zovu Inda i Flamina
pa Cintija i Jacinta.

NIKOBUL

Da to nije neka finta,
ili zamka ili šala?

KLEOMAH

To dolazi od kratica
mojih ljupkih robinjica.

(Kleomah izgovara polako njihova imena naglašavajući početak
Inda, Flamina, Cintija, Jacinta. Filoksen i Nikobul klimaju glavama
da razumiju.)

Taj ne štedi koji ljubi.
to je svakom jasna stvar.

FILOKSEN

Pokvaren si krijumčar!
Šalji sve, a sad se gubi!

KLEOMAH

Sad su ropkinje na putu.

One za koju minutu
vraćaju se u naš grad.

Nisam više tako mlad
da me neprestano tuku.

(Hrisalu)

Ti me otprati u luku!

(Nikobulu)

A svoj dug i robu plati,
što ne uzmeš, to mi vrati.

Sve će pratiti parazit,
vašega sam društva sit.

HRISAL

I ja ću s tobom. Tvoj će lakše parazit
doprati robu s djevojkama u naš dom.

(Kleomah i Hrisal odlaze, a Filoksen i Nikobul zaprepašteno za
njima gledaju. Obojica ostaju na pozornici.)

V. ČIN

1. prizor

(Nikobul i Filoksen nervozno šeću, ponekad zastanu, kao da im je
neugodno započeti razgovor.)

NIKOBUL

Vojničina mi reče da je hetera,
a Hrisal reče da je žena. Nije, ne!
Ja ipak mislim da su obje hetere.

FILOKSEN

Sâm osjećam se krepak i nekako mlad.

NIKOBUL

I mene hvata neobična, silna strast.

FILOKSEN

Da uđemo i rasčistimo ovu stvar?

Znam naši momci izašli su prije van.

Pa lupajmo!

NIKOBUL

(Lupa)

Otvori vrata, Bakhido,

jer inače će sjekira provaliti.

2. prizor

(Izlaze Bakhide. Na pozornici su, dakako, Nikobul i Filoksen.)

BAKHIDA I.

Tko lupa? Tko me po imenu poziva?

NIKOBUL

Pa ja i ovaj!

BAKHIDA I.

(Nikobulu)

Što to znači?

(Sestri)

Tko li to

ovamo dogna ove ovce?

NIKOBUL

(Filoksenu)

Ovcama

nazivaju nas.

BAKHIDA II.

(Sestri)

Pastir im je zaspao,

od stada su se doskitale.

BAKHIDA I.

(Sestri)

Bijele su

te ovce, prljave baš nisu.

BAKHIDA II.

Stare su,

no još su dobre i mogu izdržati.

FILOKSEN

(Nikobulu)

Kad dođosmo ovamo, to zaslužismo.

BAKHIDA I.

(Sestri)

Unutra goni obojicu!

BAKHIDA II.

(Sestri)

Šta će nam?

Od starosti su nijeme. Samo lutaju,
ne blejce.

BAKHIDA I.

Kako? Vrlo čudno! Kako to?

Čuj govore ko ljudi. Čuješ ljudski glas?

FILOKSEN

U zatvoru su ovdje naša janjca dva.

BAKHIDA I.

Ne više nisu, bacile smo djecu van.

(Sestri)

Tog starca tebi predt ću i smekšaj ga,

a ovog zubatog ću preuzeti ja.

Namami ga, ded, k sebi!

BAKHIDA II.

Zadatak ću svoj

izvršit. Mrsko mi je grlit stari panj.

NIKOBUL

(Filoksenu)

Što ove dvije se dogovaraju?

FILOKSEN

Što? Čuj!

Da nešto kažem, malo me je sram i stid.

NIKOBUL

A čega?

FILOKSEN

Prijatelj si pa ću reći: Propadoh!

FILOKSEN Na lijepak sam se ulovio, srce me
 od toga boli.
 NIKOBUL Što je tebi?
 FILOKSEN Vidiš tu?
 NIKOBUL Da, vidim!
 FILOKSEN Ženska nije loša.
 NIKOBUL Iietera,
 a ti si nitkov.
 FILOKSEN Šta da duljim? Ljubim je!
 NIKOBUL Ti ljubiš?
 FILOKSEN Ljubim!
 NIKOBUL Zar te nije stid? Ta dob.
 FILOKSEN Baš nimalo!
 NIKOBUL Znaš, nema goreg od tebe!
 FILOKSEN Da, takav sam!
 BAKHIDA I. Unidite, sve bit će tu,
 divote ćete doživjeti.
 NIKOBUL Što je sad?
 FILOKSEN A gdje su momci? Gdje je Mnesiloh, moj sin?
 Ni svoga Pistoklera nigdje ne vidim.
 Po vašoj volji vodite nas, vaši smo.
 Na sinove smo vrebali, a sami se
 ulovismo. Nek tako bude! Udimo!
 Obje BAKHIDE. Obojicu smo mladih istjerale van
 jer nama ne sviđa se dječak zelen, mlad.
 Tek zreo i iskusan samo može muž
 nas oduševit. Ti si snažan, krepak, jak!
 (Filoksen i Nikobul ulaze. Vrata se zatvaraju.
 Nakon kraćega muzičkog intermeća izlaze razdragani svi pred kuću.
 Filoksen grli jednu Bakhidu, a Nikobul drugu.)
 (Razdragano)
 Iznesimo sve pred kuću!
 NIKOBUL I dugi stol
 rasprostrimo da gozba počne vani, tu!
 (Počinju pripravlјati stol za gozbu.)

3. prizor

(Pred obje kuće doјuri Parazit uz prатnju Hirsala. S njima su četiri
 ropkinje koje guraju na kolicima raznovrsnu robu. Najprije se sve
 stiša, a zatim svi zajedno podignu buku i graju, punu oduševljenja
 i radosti.)
 PARAZIT Poslao me Kleomah.
 ROBINJICE Od njega je sve nas strah!
 PARAZIT Tu su Inda i Flamina,
 Cintija i još Jacinta.

- Nije varka, nije finta,
nego roba krasna fina.
(Nikobulu i Filoksenu)
Kupite za ove žene
robu tu uz pola cijene!
Za potrebe našeg i lemstva
Kleomah iz inozemstva
sâm dovozi stvari fine
bez poreza i carine.
(Inda, a isto tako zatim i druge uzimaju robu s tegza i nude Nikobulu
i Filoksenu.)
- INDA** Dat ću ti za bagatelu
porculansku krasnu zdjelu,
na njoj piše Bohemia,
lak za kosu Germania
s njenim znakom.
- FLAMINA** A parfemi
nose marku Parisini.
Raskošni su tako fini
od mirisa da zanijemi
svaka ženska. Stari znanci
piće lifruju Britanci.
Jače je od jake vatre,
svakog ovo piće satre.
- CINTIJA** Ne mislite da vam bajam,
ako jela ne nabrajam.
Poštenu vam dajem riječ
da kvalitetne bombone
imamo iz Vindobone.
Barbar zove taj grad Beč.
- JACINTA** Kad te nešto jako boli,
nema naša apoteka.
Tkogod svoje zdravlje voli,
Helvecija nudi lijeka.
- PARAZIT** (Ironično)
Mnogo toga za par dana
stiže preko Oceana.
- JACINTA** Koji žele dobre krpe,
halje, da obližeš prste,
samo nek se malo strpe —
stiže s oznakom Tergeste.
- PARAZIT** Sve je ovo roba fina.
Pogledaj i priđi blizu.
Vadi tisuću cekina.
Priznajem ih za devizu.
Gazda kaže da mi platiš,
što ne želiš, to da vratiš.
- HRISAL** (Namigne kradom Parazitu)
Od čudesa samo zijevam!

- FILOKSEN
ja nimalo ne oklijevam.
Osjećam se krepak, mlad.
Prodao sam vinograd.
Počastit ću te Bakhide.
K vragu neka novac ide!
(Nikobul sve više poteže iz boce s tezge.)
- NIKOBUL
Prodadoh za bagatelu
svoje posjede na selu.
(Pokazuje Parazitu kesu.)
Evo, daj, vojniku plaćam,
za Bakhidu novac vraćam.
(Parazitu)
Da li imaš gazdin spis,
ovlaštenje i što slijedi?
(Dok Parazit vadi papir, Nikobul šapće Hrisalu nešto u uho. Hrisal
uzima pero i piše.)
Kleomahov rukopis
prepoznajem. Taj spis vrijedi.
Lud je onaj, tko se jedi.
Oprostio sve sam sinu
i Hrisalu svaku psinu.
(Natače iz boce na tezgi.)
Neću više pare stiskat,
sa sinom ću novac spiskat.
(Parazitu)
Sve kupujem, šta da vraćam?
Evo odmah robu plaćam!
A koliko da ti dadem?
- PARAZIT
Da što više da ukradem
svom škrtome gospodaru.
Lakom je na svaku paru.
Sve je ovo roba fina,
Daj još tisuću cekina,
prodat ću i robinjicu
Indu dobru kuharicu
i Flaminu plesačicu
pa Cintiju sobaricu
i Jacintu pjevačicu.
- NIKOBUL
S tvojim prijedlogom se slažem.
Evo kes! Ja ne lažem.
(Nikobul uzima od Hrisala ispisani papir i pruža Parazitu.)
Priznanicu tu potpiši,
uzmi novac, brže briši.
(Parazit potpisuje papir, a Nikobul ni ne pogleda što ja napisano.)
- PARAZIT
Sad me nije više strah.
Nek me traži Kleomah.
Napuštam ga i putujem,
a na Kleomaha pljujem.
Neka vojnik ide k vragu.

- NIKOBUL Sklonit ću se u Kartagu,
poslije nekoliko dana
krećem preko oceana.
(Irisalu)
Neka momci se požure
da si izaberu cure.
Otiđi pa ih potraži,
neka vide ove draži.
(Hrisal odlazi po momke.)
Neka same izaberu!
- FILOKSEN Dvije pokloni Pistokleru,
a dvije njegovome drugu.
Neka tješe svoju tugu
zbog Bakhida. Jasno, zna se!
(Nikobul više u kuću)
Kolji janjce, peci prase!
Momci nisu ništa krivi.
Samo se jedanput živi.
- PARAZIT (Preuzima novac i obje kese.)
Kleomah je zločest stvor.
Pokažite ugovor,
ako viku na vas digne,
čim sve sazna, amo stigne.
On je lopov i budala.
Svima zbogom! Hvala! Hvala!
(Nestaje u pravcu luke.)

4. prizor

(Iz kuće izlaze Pistokler i Mnesiloh. Inda i Flamina pristupe Pistokleru pa ga grle, a Cintija i Jacinta jednako prilaze Mnesilohu. Opće veselje. Svi jedu i piju.)

5. prizor

- LIDO (Dolazi pedagog rob Lido, sav slomljen i očajan. Okreće se prema onima oko stola i tužno govori.)
Stari da nisu bili od mladosti gadovi — zloće,
danas ne bi svojim sjedinama nanijeli bruku.
Ja bih mladića, njihovih sinova, shvatio strasti.
Glupo je ipak kad se star čovjek upusti u grijeh.
Sve je propalo danas i mlad i star u propast srlja.
Da nisam tako oronuo, tako star
s Kleomahom bih kao dobar krijumčar
udružio sve svoje znanje i svoj rad.
No sad je kasno! Nisam više tako mlad.
Pedagog to je ponajgori prezren rob.
A šta ga čeka? Samo patnja, zlo i grob.
(Lidu se svi smiju, a on razočaran odlazi.)

6. prizor

(Dotrči Kleomah i viče rastrgano u prozi, nervozan i očajan: Ropkinje... kući, smjesta... Gdje je novac? Parazit?)

NIKOBUL

Polako, momče, i pročitaj ovaj spis,
ta valjda poznaš svoj vlastiti rukopis
I priznanicu, potpis Parazita
tvog vjernog. Sad se negdje svijetom skita.

KLEOMAH

(Uzima oba spisa, a zatim nervozno mrmljajući dovoljno razumljivo i glasno čita.)

U ime Kleomaha, ja njegov Parazit... primio sam robu da, da, da dukata, za ropkinje, aha, cekina, a Nikobul mi poklanja kao dar Irisala. Ja Irisalu poklanjam slobodu i ostavljam ga ovdje.

NIKOBUL

Sve kupih, evo tu su ti papiri.

Zaboravi na pare pa se smiri.

A Parazita traži za par dana

na obalama modrog oceana!

(Kleomah bulji u papir, lupa se šakama u glavu, tetura i sruši se na zemlju. Gosti za stolovima sve više piju i raduju se.)

(Nikobul Hrisalu)

Sad znam što se Hrisal smije

neprekidno. Poput lije

lukav je. Da čovjek psuje,

prekasno je! Šta je, tu je!

Ne vežu te ropske spone,

slobodnjače!

HRISAL

Moj patrone!

Uživat ću svu slobodu.

NIKOBUL

(Tobože ljutito)

Ti si s lisicom u rodu.

7. prizor

(Galama jenjava, a pred rampu dolaze Raskoš i Bijeda)

RASKOŠ

Znam da se nas dvije spominjete dobro svi
od samoga početka. Raskoš, to sam ja!

BIJEDA

A ja sam Bijeda. Stari je mit obadvije
nas stvorio. Posudio je sam Plaut
iz Trinumusa, iz svoje komedije
o trogrošnome danu. Sad se vraćamo.
Da, svaki čovjek, čiji plemenit je rod
i bogat može pasti na prosjački štap
iz raskoši u bijedu, kad razbacuje
bogatstvo svoje, kad izgubi bistar um.
Ta svatko mora znati ono što je red!

RASKOŠ i BIJEDA

(Pokazujući rukama na pozadinu i goste za stolom.)

Okako ne može se trošiti čitav vijek,

nadoći će i takvom poslu jednom kraj.

No o tom poslije, možda jednom drugi put.

Za strpljivost zahvaljujemo! Plješćite!